

12.08.2022

POL-2022-77004

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@govsec.fi
maahanmuuttoosasto.sm@govsec.fi

VN/3493/2022-SM-8

Poliisihallituksen lausunto hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen tausta ja tavoitteet

Sisäministeriö on 17.6.2022 päivätyllä kirjeellä pyytänyt Poliisihallitusta lausumaan hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia, lakia henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja sosiaalihuoltolakia.

Esityksessä vastaanottolakiin ehdotetaan muutoksia, jotka koskevat ihmiskaupan uhrin auttamisen ja rikosprosessin välisen yhteyden heikentämistä. Ehdotetaan, että ihmiskaupan uhrien auttamistoiminta muodostaisi itsenäisen ja erillisen kokonaisuuden, jossa avunsaaminen ei olisi kytköksissä rikosprosessiin ja rikosprosessin eri vaiheissa tehtäviin ratkaisuihin. Esityksen mukaan ennustettavammalla ja erityisesti uhrin avuntarvetta painottavalla auttamistoiminnalla edistettäisiin ihmiskaupan ilmituloa, uhrin avun piriin ohjautumista ja siten myös osaltaan rikosvastuun toteutumista.

Esityksen mukaan auttamisjärjestelmästä poistamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, etteivät rikosprosessissa tehtävät ratkaisut johtaisi uhrin poistamiseen järjestelmästä kuten nykytilanteessa. Poistamisperusteista kumottaisiin ne, jotka liittyvät esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa tehtyihin rikoslain ihmiskauppanimikkeeseen liittyviin ratkaisuihin.

Lisäksi esityksessä vastaanottolakiin ja lakiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ehdotetaan muutoksia, jotka johtuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisestä vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Sosiaalihuoltolakia puolestaan ehdotetaan muutettavan siten, että sen 11 §:ää muutettaisiin lisäämällä tuen tarpeita koskevaan luetteloon muusta hyväksikäytöstä aiheutuva tuen tarve. Sosiaalihuoltolain muutoksen tavoitteena on tehostaa ihmiskaupan uhrien auttamista hyvinvointialueilla.

Poliisihallituksen lausunto

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on useita kirjauksia, joilla pyritään tehostamaan ihmiskaupan vastaista työtä ja näitä on myös sisällytetty valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyyn ihmiskaupan vastaiseen toimintaohjelmaan vuosille 2021–2023. Hallitus- ja toimintaohjelmassa on useita poliisia koskevia kirjauksia, joita Poliisihallitus on toimeenpannut. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon vuonna 2021 Helsingin poliisilaitoksen yhteyteen perustettu ihmiskaupparikostutkintaryhmä sekä perustettu valtakunnallinen ihmiskaupparikosten asiantuntijaryhmä. Poliisihallitus on ollut mukana ihmiskaupan vastaista toimintaohjelmaa valmistele- vassa työryhmässä.

Poliisihallitus on ollut myös mukana Sosiaali- ja terveysministeriön 1.6.2020 asettamassa poikkihallinnollisessa työryhmässä, jonka yhtenä tehtävänä oli valmistella ehdotus uudeksi laiksi ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja jossa käsiteltiin laajasti tässä esityksessä olevia tavoitteita, mm. uhrin auttamisen rikosprosessisidonnaisuudesta. Vaikka työryhmätyöskentely jatkuu, niin erillislain valmistelu päätettiin alkuvuonna lopettaa ja sisäministeriö sai tehtäväkseen valmistella vastaanottolakiin hallitusohjelman edellyttämät muutokset auttamisen ja rikosprosessin välisen yhteyden heikentämiseksi.

Auttamisen ja rikosprosessin välinen yhteys

Poliisihallitus kannattaa esitettyjä muutosehdotuksia, joilla rikosprosessin ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän välistä suhdetta pyritään heikentämään. Poliisihallitus katsoo kuitenkin, ettei nykyinenkään lainsäädäntö sinällään edellytä, että auttamisjärjestelmään ottaminen olisi sidottu siihen, onko asiassa meneillään rikosprosessi tai millä rikosnimikkeellä esitutkinta on käynnistetty. Auttamisjärjestelmään pääsemiseksi ei myöskään edellytetä, että henkilö sitoutuisi todistamaan rikosentekijää vastaan rikosta tutkittaessa tai oikeudenkäynnissä. Poliisihallitus näkee, että nykyisellään auttamisjärjestelmän toiminnoissa on annettu liian suuri painoarvo rikosnimikkeelle ja rikosprosessille. Esitetyt muutokset ovat omiaan selkeyttämään tilanteen ja on omiaan edistämään ihmiskaupan uhrien asemaa sekä mahdollisuuksia saada tarvittavaa suojaa ja apua.

Monialainen asiantuntijaryhmä

Hallituksen esityksessä esitetään myös, että monialaista asiantuntijaryhmää koskeva säännös kumotaan. Tätä on esityksessä perusteltu muun muassa sillä, että kumoamisella voidaan katsoa olevan myönteinen vaikutus viranomaisten resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen näkökulmasta.

Monialaisen asiantuntijaryhmän pääasiallisena tarkoituksena on ollut toimia Joutsenon vastaanottokeskuksen päätöksenteon sekä ihmiskaupan uhrien auttamistoimien ja suojelutarpeen arvioimisen tukena. Poliisihallitus on vastannut poliisin edustajan ja tämän varajäsenen nimeämisestä. Poliisi on ol-

lut mukana monialaisen asiantuntijaryhmän käsiteltä tapauksia, joissa esitutkinta- ja rikosprosessi ei ole syystä tai toisesta edennyt ja asiantuntijaryhmässä on arvioitu ihmiskaupan uhrin jatkoa auttamisjärjestelmässä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan poliisin osallistuminen asiantuntijaryhmään ja rooli tapausten arvioinnissa on ollut pikemminkin edustuksellinen eikä näe säännöksen kumoamista ongelmallisena vaan tulee jatkossakin antamaan tukensa auttamisjärjestelmälle.

Toipumisaika ja ilmoitusvelvollisuus

Esityksessä on tunnistettu toipumisaikaan ja siihen liitettyyn ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät ongelmat sekä haasteet rikosvastuun toteuttamisen kannalta. Vastaanottolain 36 § ja sen tulkinta aiheuttivat muutama vuosi sitten paljon keskustelua sen jälkeen, kun ihmiskaupan auttamisjärjestelmä ilmoitti Poliisihallitukselle uudesta lain tulkinnasta ilmoitusvelvollisuutensa osalta. Tulkinnanvaraisuuden takia Poliisihallitus pitääkin toipumisaikaan ja sen oikeusvaikutuksiin liittyvän vastaanottolain 36 §:n kumoamista perusteltuna. Uhrilähtöisempi lähestymistapa, jolla uhri saadaan auttamisjärjestelmän piiriin, voi lisätä uhrin luottamusta viranomaistoimintaan ja siten lisätä myös halukkuutta saattaa mahdollinen ihmiskaupparikos viranomaisien tietoon sekä myötävaikuttaa asian selvittämiseen.

Taloudelliset vaikutukset

Lakimuutoksen taloudellisista vaikutusten osalta esityksessä on todettu, että ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävään jonkin verran Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteyteen sijoitetun ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän työtä ja että kasvava asiakasmäärä ja uhreille tarjotut auttamistoimet voisivat nostaa ihmiskaupan uhrien auttamispalveluihin varatun määrärahan käyttöä. Auttamisjärjestelmän roolin vahvistaminen kansallisena asiantuntijaviranomaisena ihmiskauppailmiöön ja sen vastaiseen työhön liittyvissä asioissa arvioidaan myös heijastuvan määrärahatarpeisiin.

Poliisihallituksella ei ole mahdollista arvioida muutosesitysten vaikutuksia muiden viranomaisten osalta, mutta toteaa ettei esitetyillä muutoksilla ole arvioitu olevan taloudellisia vaikutuksia poliisin osalta.

Muut muutosehdotukset

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia ja sosiaalihuoltolakia koskevista muutosehdotuksista Poliisihallituksella ei ole lausuttavaa

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Måns Enqvist

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 12.08.2022 klo 15:51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

Sisäministeriö

Tiedoksi

Esikunta

Poliisiylitarkastaja Minna Ketola

Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg